

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 02.12.2019

Saksnr.: 18-099032ASD-BORG/03

Dommere:

Lagdommer
Lagdommer
Ekstraordinær
lagdommer

Fanny Platou Amble
Petter Ringnes
Bjørn E. Engstrøm

Ankende part	Clemens Saers	Advokat Thorkil Howlid Aschehoug Rettslig medhjelper: Advokatfullmektig Viktoria Hornsletten Vermedal
Ankematpart	Oslo kommune	Advokat Toini Oulie-Hauge

Saken gjelder krav om oppreisningserstatning.

Clemens Saers var lærer på Oslo Handelsgymnasium (OHG) da han 15. mai 2014 ble tatt kvelertak på av en elev ved skolen. Saers ble påført varig fysisk og psykisk skade. Eleven ble 14. august 2015 straffedømt for forholdet i medhold av straffeloven (1902) § 228 første og andre ledd første straffalternativ. Gjerningsmannen ble også dømt å betale erstatning til Saers for økonomisk tap og oppreisning med 30 000 kroner. Saers er tilkjent yrkesskadeerstatning, og har fått konstatert varig mén.

Saken her gjelder om Saers har krav på erstatning for ikke-økonomisk tap fra Oslo kommune under det såkalte organansvaret, jf. skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd bokstav a).

Oslo tingrett avsa 13. april 2018 dom med slik domsslutning:

1. Oslo kommune frifinnes.
2. Hver av partene bærer sine sakskostnader.

For nærmere detaljer vedrørende saksforholdet vises til tingrettens dom og lagmannsrettens bemerkninger nedenfor.

Clemens Saers har anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Norsk Lektorlag, Lærernes Yrkesforbund i Delta og Utdanningsforbundet har gitt innlegg i medhold av tvisteloven § 15-8. Ankeforhandling er holdt 5.- 8. november 2019 i Borgarting lagmannsretts hus. Det ble avhørt 15 vitner. Om bevisføringen for øvrig vises til rettsboken.

Den ankende part, **Clemens Saers**, har i hovedtrekk anført:

Saers har krav på oppreisningserstatning fra Oslo kommune i medhold av skadeserstatningsloven § 3-5. Tingrettens rettsanvendelse og bevisbedømmelse er feil.

Tingretten har korrekt lagt til grunn at rektor kan pådra kommunen organansvar. Det følger av rettspraksis og juridisk teori at organansvaret går lenger ned i kommunen enn kun til de øverste organene som fremgår av forarbeidene til skadeserstatningsloven. Det har skjedd et skifte av fokus fra organisering til funksjon. Det avgjørende er hvem som utøver den øverste myndighet innen kommunen på det aktuelle feltet. Det innebærer at ledelsen i utdanningsetaten i kommunen kan pådra organansvar, og ledelsen på den enkelte skolen.

Loven oppstiller et vilkår om grov uaktsomhet. Om kommunen gjennom organansvaret har opptrådt grovt uaktsomt overfor Saers, må avgjøres etter en konkret vurdering av hvilken

skaderisiko gjerningsmannen representerte, og hvilke tilgjengelige handlingsalternativer kommunen hadde for å forebygge og redusere risikoen.

Tingretten har korrekt lagt til grunn at den aktuelle eleven representerte en ikke ubetydelig risiko for skolens ansatte og elever, samt at det forelå handlingsalternativer for skolen som relativt enkelt kunne ha fjernet eller iallfall redusert risikoen. Gjerningsmannen kunne og burde på et tidligere tidspunkt ha vært bortvist fra skolen for resten av skoleåret. Det var en kumulativ feil fra rektor og utdanningsetaten at dette ikke ble gjort. Rektor kunne og burde på et tidligere tidspunkt ha engasjert en vokter til å følge gjerningsmannen. Ikke minst kunne og burde rektor ha informert alle skolens lærere om den sikkerhetsrisikoen som gjerningsmannen utgjorde. Det var generelt mangelfull sikkerhetsopplæring både fra utdanningsetaten sentralt og fra rektor og den øvrige ledelsen på OHG. Det er på denne bakgrunn grunnlag for å konstatere at kommunen har utvist grov uaktsomhet.

Når tingretten til tross for foreliggende risiko og tilgjengelige handlingsalternativer vek tilbake for å konstatere grov uaktsomhet, la den avgjørende vekt på at gjerningsmannen ikke tidligere hadde gjort alvor av sine trusler eller utøvd alvorlig vold på skolen før angrepet på Saers. Tingretten tar her feil, både faktisk og rettslig.

Under saksforberedelsen for lagmannsretten er det kommet frem at OHG i midten av november 2013 varslet politiet om at gjerningsmannen hadde tatt kvelertak på en medelev og ikke slapp taket før andre fikk revet ham vekk.

Rettslig sett har tingretten ikke lagt tilstrekkelig vekt på at lovgiver gjennom arbeidsmiljøloven har pålagt OHG som arbeidsgiver en plikt til å være føre vår og forebygge risiko for skader på ansatte. Det vises til arbeidsmiljøloven §§ 1-1, 3-1, 4-1 andre og tredje ledd samt 4-3 fjerde ledd. Lovpålagt taushetsplikt etter forvaltningsloven og opplæringsloven er ikke til hinder for å informere skolens personale om at en elev utgjør en alvorlig sikkerhetsrisiko.

Det er rettslig og faktisk årsakssammenheng mellom de skadene Saers ble påført og de feil kommunen har begått.

Det er ikke til hinder for å tilkjenne Saers oppreisningserstatning at gjerningsmannen allerede er idømt oppreisningsansvar for den samme skaden. Det foreligger to forskjellige og separate krenkelsers, jf. Rt-2013-224. De pønale og preventive hensynene som oppreisningsansvaret bygger på, taler for å vurdere kommunens oppreisningsansvar separat.

Når det gjelder utmålingen, må det legges vekt på den objektive grovheten av kommunens unnlatelser. Vold mot ansatte er et stort problem i Oslo-skolen. Videre må det legges vekt på at skolens ivaretagelse av Saers i etterkant av hendelsen var mangelfull og kritikkverdig.

Han har fått betydelige skadevirkninger. Hensynet til skadevolders økonomi er uten betydning her. Oppreisningserstatningen bør ligge i størrelsesorden 250-300 000 kroner.

For det tilfelle at Saers ikke skulle vinne frem, kommer reglene om sakskostnader i tvisteloven § 20-2 tredje ledd og § 20-3 til anvendelse.

Clemens Saers har lagt ned slik påstand:

1. Oslo kommune v/ordfører dømmes til å betale til Clemens Saers oppreisningserstatning fastsatt etter rettens skjønn, med tillegg av lovens forsinkelsesrente til betaling skjer.
2. Oslo kommune v/ordfører dømmes til å erstatte Clemens Saers sakens kostnader innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen.

Ankemotparten, **Oslo kommune**, har i hovedtrekk anført:

Tingrettens resultat er riktig.

De feilene som Saers mener er begått fra skolens og/eller utdanningsetatens ledelse, er ikke gjort av personer/organer som kan identifiseres med kommunen. Det er derfor ikke grunnlag for organansvar.

Det er ikke utvist grov uaktsomhet. Vurderingene som ble gjort og tiltakene som ble iverksatt var forsvarlige. Det har ikke vært mangelfull HMS-opplæring verken fra utdanningsetaten eller skoleledelsen. Skoleledelsen var kjent med gjerningsmannens atferdsproblemer, gjorde løpende vurderinger og satte inn flere tiltak knyttet til ham. Informasjon om eleven ble gitt til personale med tjenstelige behov innenfor rammen av taushetsplikten i opplæringsloven § 15-1 jf. forvaltningsloven §13. Det forelå ikke risiko som kommunen hadde plikt til å informere Saers om etter reglene i arbeidsmiljøloven med forskrifter. Hensynet til skolens omdømme eller inntjening ble ikke tatt i betraktning ved vurderingene knyttet til risiko eller informasjonsdeling. Det var ikke forhold som ga grunnlag for å bortvise gjerningsmannen for resten av skoleåret i forkant av angrepet mot Saers, eller som tilsa at det skulle engasjeres en person til å følge denne eleven spesielt.

Det er ikke sannsynliggjort at de tiltakene som Saers mener skulle vært iverksatt ville forhindret hendelsen. Det foreligger derfor ikke årsakssammenheng mellom kommunens eventuelle grove uaktsomhet og skaden Saers ble påført, med mindre det var grunnlag for varig bortvisning av gjerningsmannen før hendelsen.

Skaden Saers søker å holde kommunen ansvarlig for, er den samme skaden som gjerningsmannen er dømt til å betale Saers oppreisningserstatning for. Saers har ikke krav på erstatning to ganger for samme skade. Uansett er det oppreisningsbeløpet Saers har anlydet, vesentlig for høyt i forhold til nivået i saker det er naturlig å sammenligne med.

Oslo kommune er enig med de lærerorganisasjonene som har gitt innlegg i saken etter tvisteloven § 15-8, i at det er viktig at kommunens arbeidstakere sikres et fullt forsvarlig arbeidsmiljø i tråd med arbeidsmiljølovens regler. Kommunen fastholder imidlertid at det ikke er grunnlag for Saers' krav om oppreisningserstatning.

Oslo kommune har lagt ned slik påstand:

1. Anken forkastes.
2. Oslo kommune tilkjennes sakens kostnader for tingretten og lagmannsretten.

Norsk Lektorlag har i innlegg etter tvisteloven § 15-8 i hovedtrekk gjort gjeldende:

Stadig flere lærere utsettes for trusler og vold fra elever. Det vises til rapport i 2018 fra Utdanningsetaten i Oslo kommune samt forskningen til førsteamanuensis Børge Skåland ved OsloMet. I følge Arbeidstilsynets veileder om vold og trusler på arbeidsplassen er ansatte i barnehager og undervisning blant de mest utsatte arbeidstakerne.

Som arbeidsgiver er skolen pålagt å sørge for at lærerne nyter godt av et fullt forsvarlig arbeidsmiljø, jf. arbeidsmiljøloven § 4-1 jf. § 4-3 fjerde ledd. Det vises også til lovens § 3-2 første ledd bokstav a, jf. forskrift om organisering, ledelse og medvirkning § 9-1 og forskrift om utførelse av arbeid § 23A-3. Forskriftene kan operasjonaliseres ved enkle tiltak som to lærere til stede, kolleger i beredskap og alarmvarslere.

Særlige utfordringer oppstår i videregående skole når elevens utagerende atferd utgjør en sikkerhetsrisiko ut over det normale. Lagmannsretten bes bidra til en rettslig avklaring i skjæringsfeltet taushetsplikt og risikovurderinger, så som hvem som skal få informasjon om sikkerhetsrisikoen eleven utgjør og hvor langt taushetsplikten rekker. Den enkelte elevs rett til utdanning innebærer at skolen skal være for alle. Imidlertid kan ikke elevens rett til utdanning overskygge eller gå på bekostning av lektorens rett til beskyttelse mot vold på arbeidsstedet. En dom i Saers' favør vil tydeliggjøre skolens arbeidsgiveransvar for vold- og trusselsituasjoner i skolen, og slik bidra til å bedre skolens evne til å forebygge elevers vold mot lærere.

Lærernes Yrkesforbund i Delta har i innlegg etter tvisteloven § 15-8 i hovedtrekk gjort gjeldende:

Delta peker i hovedtrekk på de samme momenter som Norges Lektorlag. Det vises til det økende problemet med vold i skolen og til bestemmelsene i arbeidsmiljøloven med forskrifter og skolens arbeidsgiveransvar. I tillegg anføres at det er viktig å få avklart organansvarets utstrekning med tanke på å ansvarliggjøre kommunene som arbeidsgivere for lærere.

Utdanningsforbundet har i innlegg etter tvisteloven § 15-8 i hovedtrekk gjort gjeldende:

Også Utdanningsforbundet viser til det økende problemet med vold i skolen og til bestemmelsene i arbeidsmiljøloven med forskrifter og skolens arbeidsgiveransvar. I denne saken er forbundet enig med tingretten i at lærerne ved skolen uten hinder av taushetsplikt burde vært informert om den fare som den aktuelle eleven representerte, jf. forvaltningsloven §13b nr. 3. I denne sektoren er det behov for en tydeliggjøring av taushetspliktens rekkevidde.

Det er behov for en sterk og tydelig innretning av HMS-arbeidet i norske skoler for å forhindre alvorlige hendelser både mot lærere og elever. Denne saken har avdekket omfattende svikt når det gjelder det systematiske arbeidet for helse, miljø og sikkerhet i skolen. Ankesaken kan også bidra til vesentlige avklaringer av organansvaret innenfor kommunal sektor.

Lagmannsretten er kommet til samme resultat som tingretten.

Innledningsvis bemerker lagmannsretten at det ikke er noe uenighet verken mellom partene i saken eller mellom kommunen og de organisasjonene som har gitt innlegg etter tvisteloven § 15-8 om viktigheten av systematisk arbeid for helse, miljø og sikkerhet i skolen. Det er heller ikke uenighet om at skolens ansatte må sikres et fullt forsvarlig arbeidsmiljø i tråd med arbeidsmiljølovens regler. Denne saken er imidlertid i begrenset grad egnet til å avklare prinsipielle spørsmål om ansvar for at lærere utsettes for vold og trusler fra elever, fordi den er fremmet som en sak mot et upersonlig rettssubjekt, Oslo kommune, om oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-5. For at slik erstatning skal kunne bli aktuelt, må Saers bevise at noen som har handlet på vegne av kommunen har utvist grov uaktsomhet. Videre må de som eventuelt har opptrådt grovt uaktsomt ha ledende funksjoner og være så høyt plassert i kommunens organisasjon at de omfattes av reglene om organansvar. Dette innebærer at lovgiver og rettspraksis har lagt terskelen høyt for å konstatere ansvarsgrunnlag når krav om oppreisningserstatning fremmes mot en upersonlig skadevolder.

I skadeserstatningsloven § 3-5 første punktum står det:

Den som forsettlig eller grovt aktløst har

a) voldt skade på person

...

kan – uansett om det ytes ménerstatning etter § 3-2 ... – pålegges å betale den fornærmede en slik engangssum som retten finner rimelig til erstatning (oppreisning) for den voldt tort og smerte og for annen krenking eller skade av ikke-økonomisk art.

Det er ikke uenighet om at Saers ble skadet ved angrepet han ble utsatt for fra en elev ved Oslo Handelsgymnasium (OHG) 15. mai 2014, jf. grunnvilkåret i bokstav a.

Hendelsen skjedd mens han var i gang med undervisning av en liten gruppe elever. Det banket på døren til klasserommet, og Saers trodde det var en elev fra klassen som kom. Utenfor sto gjerningsmannen – som ikke var Saers elev – sammen med noen venner. Gjerningsmannen sa han ville inn til en elev i klasserommet som skyldte ham penger. Saers ville ikke tillate dette av hensyn til undervisningen og elevene, og ba dem gå. Gjerningsmannen insisterte på å komme inn, og Saers forsøkte å skyve ham vekk fra døråpningen slik at Saers kunne få lukket igjen døra. Da tok gjerningsmannen tak med én hånd rundt Saers strupe ved å presse fingrene inn i bløtvevet i halsen på hver side av strupen. Mens han holdt grepet, dro han også strupehodet ut og vred om. Han holdt halsgrepet lenge nok til at Saers ble rød i ansiktet og elevene i rommet ble oppmerksomme på den alvorlige situasjonen. De angrep da gjerningsmannen med en kost slik at han slapp taket og forsvant.

Som følge av angrepet har Saers utviklet PTSD og fått varige skader i halsregionen i form av nedsatt stemmefunksjon og vansker med slimdannelse og svelging. Han er plaget av søvnproblemer og flash-backs og har generelt fått redusert livskvalitet.

Saers har gjort gjeldende at angrepet kunne vært unngått ved adekvate, tilgjengelige tiltak fra skolens og/eller Utdanningsetatens side. Det anføres at verken OHG eller Utdanningsetaten hadde oppfylt sine forpliktelser etter arbeidsmiljøloven med forskrifter til å gjennomføre HMS-regelverket knyttet til vold og trusler i skolen, herunder gi nødvendig opplæring til de ansatte. Skolens ledelse var kjent med gjerningsmannens atferd og risikopotensial. Likevel ble det ikke foretatt en risikovurdering, eller den var iallfall utilstrekkelig. Enkle tiltak skulle vært iverksatt. For det første burde alle lærerne ved OHG vært informert om at det var en elev ved skolen som utgjorde en fare for både elever og ansatte. For det andre burde gjerningsmannens atferd allerede forut for hendelsen 15. mai 2014 ha ført til bortvising for resten av skoleåret. Alternativt burde skolen ha engasjert en vokter våren 2014. I alle tre tilfeller ville hendelsen da ha vært unngått.

Lagmannsretten tar først stilling til om en eller flere av disse unnlåtelsene av å handle må anses som grovt uaktsomt. Bare dersom det konstateres grov uaktsomhet, må lagmannsretten ta stilling til om dette er utvist av en person eller et organ som omfattes av Oslo kommunes organansvar.

Hva som skal til for at uaktsomhet kan karakteriseres som grov, er oppsummert slik i Rt-1989-1318:

For at en oppførsel skal kunne karakteriseres som grovt uaktsomt, må den etter mitt syn representere et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte. Det må dreie seg

om en oppreden som er sterkt klanderverdig, hvor vedkommende altså er vesentlig mer å klandre enn hvor det er tale om alminnelig uaktsomhet.

Som nærmere omtalt av Nygaard, Skade og ansvar (2007) side 215-216, står vilkåret om «markert avvik» i nær sammenheng med risikoen. Er risikoen for skade stor, skal det mindre til for å konstatere et markert avvik. Skadetypen har også vanligvis mye å si for vurderingen; om det er risiko for personskade eller annen alvorlig skade. Hvor sterk oppfordringen er til å handle i situasjonen, spiller også inn («kanten av stupet»), og hvor vanskelig det var å utføre den alternative handlingen på den tiden som var til rådighet. Det spiller også inn om det foreligger klare handleregler på området, konkret særkunnskap om risiko og handleregler, og etisk klanderverdig atferd.

Lagmannsretten ser først på om det foreligger noe markert avvik fra det forsvarlige når det gjelder HMS-arbeidet i Utdanningsetaten og på OHG på generelt nivå.

Det følger av arbeidsmiljøloven § 4-1 andre ledd at det ved planlegging og utforming av arbeidet skal legges vekt på å forebygge skader. Av § 4-3 fjerde ledd fremgår at arbeidstaker så langt det er mulig skal beskyttes mot vold og trusler som følge av kontakt med andre. I § 3-1 bokstav c bestemmes at arbeidsgiver gjennom systematisk HMS-arbeid skal kartlegge farer og på denne bakgrunn vurdere risikoforhold, utarbeide planer og iverksette tiltak for å redusere risikoen. Etter § 3-2 første ledd bokstav a skal arbeidsgiver sørge for at arbeidstaker gjøres kjent med risikofaktorer ved arbeidet og får nødvendig opplæring og øvelse. De sistnevnte bestemmelsene utdypes i forskrifter.

Lagmannsretten kan ikke se at Saers har sannsynliggjort svikt i Utdanningsetatens HMS-arbeid forut for mai 2014. Leder av HMS-seksjonen i Utdanningsetaten Maria Tandberg forklarte i retten at det fra tidligere enn 2013 ble arrangert kurs i HMS hvert semester for ledere i skoleverket, verneombud og andre. Her inngikk opplæring i håndtering av vold og trusler. Det var også tilbud om HMS-kurs for lærere. Videre var det allerede da etablert en innrapporteringsplikt fra hver enkelt skole til etaten om alvorlige voldshendelser. Lagmannsretten legger hennes forklaring til grunn. Hun forklarte også at det i de senere årene har blitt økt fokus på vold og trusler i skolen, som følge av at problemet har vært økende.

I tilknytning til dette bemerker lagmannsretten at forskningen som Saers har trukket frem, viser at vold fra elever først og fremst har vært økende på de lavere klassetrinn, altså i grunnskolen. Risikoen for alvorlig skade er da mindre. Lagmannsretten viser også til forklaringen fra daværende rektor på OHG, Trond Lien, som også har vært lærer på utsatte videregående skoler i Oslo som Ulsrud og Bjørnholt. Ut fra egne erfaringer bekreftet han det som forskningen viser, nemlig at det er sjelden at utagerende elever i videregående skole utøver vold mot lærerne. Det er først og fremst sikkerheten til medelevene som representerer en utfordring.

Lagmannsretten kan heller ikke se at Saers har sannsynliggjort svikt i det generelle HMS-arbeidet ved OHG med henblikk på risikoen for vold fra elever. Både daværende rektor Lien og nåværende rektor Camilla Mehl forklarte at skolen iallfall fra 2010 hadde prosedyrer for risikovurdering inntatt i beredskapsplanene. I tillegg ble det foretatt løpende risikovurderinger av elevmassen, både i tilknytning til skolestart og løpende gjennom året, primært i såkalte ressursteam-møter ledet av daværende avdelingsleder Sidsel Holm Bye. Disse fant sted hver uke eller hver 14. dag. Rektor var iblant til stede i slike møter, og fikk alle møtereferatene. I det aktuelle skoleåret 2013-2014 var dessuten arbeidet i OHGs ressursteam forsterket med ekstra ressurser gjennom deltakelse i et prosjekt for psykisk helse i regi av bydelen. Blant annet inngikk en miljøarbeider og en psykolog i skolens team, og man hadde nært samarbeid med forebyggende avdeling hos politiet og BUP i bydelen.

Det er etter dette ikke grunnlag for å konstatere svikt verken i skolens eller Utdanningsetatens generelle etterlevelse av kravene i arbeidsmiljølovgivningen til arbeidsgivers risiko- og sikkerhetsarbeid.

Spørsmålet blir da om det er gjort alvorlige feilvurderinger i tilknytning til den risikoen som den konkrete eleven som angrep Saers, representerte.

Gjerningsmannens personlige forhold og skolehistorikk er beskrevet i tingrettens dom på side 2-4. Fordi han ikke har samtykket til fritak fra taushetsplikten, er denne delen av tingrettens dom underlagt forbud mot offentlig gjengivelse i medhold av domstolloven § 130 og tvisteloven § 22-12. Tingrettens beskrivelse er i hovedsak dekkende også slik saken står for lagmannsretten, og gjengis her – fortsatt med forbud mot offentlig gjengivelse:

[Redacted text block containing multiple lines of blacked-out content]

[Redacted text block 1]

[Redacted text block 2]

[Redacted text block 3]

[Redacted text block 4]

[Redacted text block 5]

[Redacted text block 6]

[Redacted text block 7]

[Redacted text block 8]

[Redacted text block 9]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Under saksforberedelsen for lagmannsretten kom det frem ytterligere en episode på skolen som gjerningsmannen hadde vært involvert i. Både denne og det som ellers beskrives i fortsettelsen av personlig informasjon om gjerningsmannen, er skrevet i kursiv og omfattet av forbudet mot offentlig gjengivelse.

[REDACTED]

| [REDACTED]
[REDACTED]
| [REDACTED]
| [REDACTED]
| [REDACTED]
| [REDACTED]
| [REDACTED]
| [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Lagmannsretten går nå over til å se på om skoleledelsens vurdering av gjerningsmannen var forsvarlig, og om det ble iverksatt adekvate tiltak for å ivareta lærernes sikkerhet – og i og for seg andre elevers sikkerhet, uten at det er tema her. Skoleledelsen besto av rektor, assisterende rektor og fire avdelingsledere. Det var primært avdelingsleder Holm Bye, assisterende rektor Inger Johansen og rektor Trond Lien som fulgte opp og traff beslutninger i den krevende yrkesfagklassen der gjerningsmannen var elev.

Ut fra bevisføringen og den beskrivelsen lagmannsretten har gitt ovenfor av gjerningsmannens atferd på OHG, mener retten at både rektor, assisterende rektor og avdelingslederen senest i mars 2014 var kjent med at gjerningsmannen hadde et betydelig aggressjonsproblem og et eksplosivt temperament, og at han fysisk var stor og sterk. De var også kjent med [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Endelig var ledelsen kjent med at lærerne i sin omgang med ham måtte opptre på en måte som ikke unødig provoserte ham.

Lagmannsretten anser det ikke som bevist at verken rektor eller øvrig skoleledelse hadde kjennskap til [REDACTED]
[REDACTED]. Hendelsen er dårlig belyst og det er ikke bevismessige holdpunkter for at det primært var denne hendelsen som ledet til at det ble satt inn en vektor i klassen, presentert som miljøarbeider, i tre uker fra 18. november 2013. Hendelsen er heller ikke omtalte i noe referat fra ressursteam møtene. Dette innebærer at ledelsen, forut

for hendelsen 15. mai 2014, ikke var kjent med at gjerningsmannen hadde utøvd alvorlig vold mot noen. Rektor og ledelsen var likevel klar over at [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Lagmannsretten er enig med tingretten i at gjerningsmannens atferd på skolen – iallfall i mars 2014 da han ble bortvist for fem dager – var av en slik karakter at det var et sikkerhetsmessig behov for å informere alle lærerne på skolen om ham. De lærerne som hadde klassen, kjente til hans eksplosive temperament og hvordan han skulle håndteres for å unngå å provosere ham unødig. Imidlertid var skoleledelsen oppmerksom på at gjerningsmannen var lite til stede i undervisningen i egen klasse. De må også ha visst at det da var en risiko for at han kunne oppsøke andre klasserom enn sitt eget i undervisningstiden. Når man på denne tiden ikke lenger hadde miljøarbeider/veker særskilt i denne klassen som fulgte med på hva han og de øvrige guttene med problematferd foretok seg på skolen, slik rektor hadde satte inn i en periode høsten 2013, så var det ekstra viktig at også skolens øvrige lærere fikk vite om hans aggresjonsproblemer og hvordan man best skulle håndtere ham.

Dersom Saers hadde fått kjennskap til dette på forhånd, ville han sannsynligvis møtt og behandlet denne forstyrrelsen i eget klasserom på en annen og mer hensiktsmessig måte. Blant annet ville han neppe prøvd å skyve fysisk på gjerningsmannen, og kanskje derved ha unngått kvelertaket. Selv om Saers hadde vært lærer i mange år og derfor hadde lang erfaring i å håndtere alle typer elever, finner lagmannsretten det klart at risikoen for at han selv eller hans elever kunne bli skadet av gjerningsmannen, ville vært redusert dersom Saers hadde vært kjent med hans aggresjonsproblemer.

Lagmannsretten mener, som tingretten, at lovpålagt taushetsplikt ikke var til hinder for at informasjon kunne gis til alle skolens lærere i dette tilfellet.

Skolens taushetsplikt om elevers personlige forhold følger av opplæringsloven § 15 jf. forvaltningsloven § 13. Elevers atferdsproblemer er et personlig forhold, jf. SOMB-2002-4. Det følger av § 13 a nr. 1 at taushetsplikten ikke er til hinder for at opplysninger gjøres kjent for dem som de «direkte gjelder». Opplysningene kan etter § 13 a nr. 3 også brukes når «ingen berettiget interesse tilsier at de holdes hemmelig, f.eks. når de er alminnelig kjent». Det fremgår av nevnte avgjørelse at sivilombudsmannen, med støtte fra departementet, mener at begge unntaksreglene må fortolkes snevert. Man kan ikke legge til grunn at atferdsproblemer er «alminnelig kjent» selv om både elever og lærere har observert dem. Den aktuelle saken hos sivilombudsmannen gjaldt informasjon til andre elever og deres foresatte, og ombudsmannen kom til at det ikke kunne gis. I SOMB-2009-52 kom sivil-

ombudsmannen til at det ikke var brudd på taushetsplikten å informere elever som ikke hadde vært til stede om at en elev var utvist på grunn av vold mot en lærer.

Lagmannsretten mener at terskelen for å informere skolens lærere ikke kan være like høy som terskelen for å informere skolens elever/foresatte om en elevs atferdsproblemer. Skolen har ansvar for å ivareta både læreres og elevers sikkerhet, men har i tillegg som arbeidsgivere et særskilt ansvar for lærernes helse, miljø og sikkerhet etter arbeidsmiljølovgivningen. Dessuten vil informasjon til lærerne om elever som utgjør en sikkerhetsrisiko kunne bidra til en mer effektiv beskyttelse av de andre elevene mot den risikoen vedkommende representerer. I tillegg kommer at lærerne utgjør en mer begrenset krets selv om man informerer utover den kretsen som har direkte befatning med risikoeleven, og ikke minst at lærerne selv – i motsetning til elever og foreldre – har lovbestemt taushetsplikt om det de får vite. I denne saken var gjerningsmannens aggresjonsproblemer og hans eksplosive temperament allerede kjent for flere av OHGs ca. 100 lærere. Ledelsen visste også at det dreide seg om en person som [REDACTED] og at han i tillegg [REDACTED] og var stor og kraftig. Det ville vært tilstrekkelig for å oppnå beskyttelsesformålet at alle lærerne ved skolen ble informert om hvem han var og at han representerte et farepotensial på grunn av sitt temperament og sin fysikk og derfor måtte håndteres med varsomhet. Det ville ikke vært nødvendig for formålet å gi noen nærmere informasjon verken om hans bakgrunn, årsakene til problemene hans eller mer konkret hvilke utslag de allerede hadde fått på skolen.

På dette grunnlaget mener lagmannsretten at den begrensede informasjon om personlige forhold som i lys av formålet var nødvendig å gi til de medlemmene av lærerkollegiet som ikke allerede var kjent med dette, kunne vært gitt med grunnlag i forvaltningsloven § 13 a nr. 1 og/eller 3. Lagmannsretten mener videre at det var kritikkverdig av ledelsen ved skolen – først og fremst rektor – at det ikke ble gjort.

Saers har også pekt på andre tiltak som etter hans oppfatning burde vært truffet ved skolen for å redusere eller avverge den sikkerhetsrisikoen som eleven utgjorde.

For det første mener Saers at skolen [REDACTED] burde engasjert en vokter til å følge ham. Rektor Lien forklarte i retten at skolen av og til engasjerte vektere ved behov, og at det på denne tiden var budsjettmidler til dette. Som tidligere nevnt, ble det satt inn en vokter i gjerningsmannens klasse i tre uker fra midten av november 2013, under foregivende at han var miljøarbeider, for å følge den guttegjengen som ved sin utagerende og fysiske atferd og voldspregede dialog var en utfordring i klassen og for klassemiljøet. Rektor forklarte at det ble vurdert å reengasjere en vokter våren 2014. Men for det første hadde man allerede Greg Gurvich inne som miljøarbeider fra bydelen i det særskilte prosjektet man hadde dette skoleåret, og som lagmannsretten tidligere har omtalt. Guttene i gjerningsmannens klasse var særlig i fokus for

Gurvichs arbeid. For det andre var gjerningsmannen svært lite til stede på skolen i denne perioden, [REDACTED]. Å engasjere en vokter til å fotfølge ham særskilt, fremsto derfor som lite tjenlig. Rektor forklarte videre at en slik fotfølging dessuten ville bli svært synlig i skolemiljøet og kunne skape en uro og stigmatisering som gjerningsmannens kjente atferd på det tidspunktet, sammenlignet med de andre risikoelevne i hans klasse, ikke ga grunnlag for.

Lagmannsretten mener at det ikke kan karakteriseres som uaktsomt at skolen etter en helhetsvurdering ikke re-engasjerte en vokter våren 2014, selv om angrepet på Saers antakelig ville vært avverget dersom man hadde hatt samme type tiltak på plass i midten av mai 2014 som man hadde i november året før. Slik forholdene var i mai, med gjerningsmannen lite tilstede på skolen, mener lagmannsretten at informasjon til lærerne senest i mars 2014 om det farepotensialet han utgjorde, ville vært et mer målrettet og effektivt tiltak. Selv om man forsømte dette, og en vokter da ville vært et enkelt og budsjettmessig tilgjengelig alternativt tiltak, mener lagmannsretten at den konkrete situasjonen i april og mai 2014 ikke var slik at det var uaktsomt av ledelsen ikke å iverksette et slikt tiltak. Det vises også til at Gurvich brukte mye av sin tid på OHG på å følge opp gjerningsmannens klasse.

Saers har også gjort gjeldende at det allerede ved påsketider i 2014 var grunnlag for å bortvise gjerningsmannen for resten av skoleåret, og at det skulle vært gjort. Angrepet mot ham ville i så fall neppe ha skjedd.

Det er opplæringsloven § 3-8 som regulerer skolens adgang til å benytte bortvisning som sanksjon mot uønsket atferd. Av første ledd fremgår at fylkeskommunen i ordensreglement kan fastsette at elever som alvorlig eller flere ganger bryter reglementet, kan bortvises i inntil fem dager. Denne kompetansen tilligger rektor og [REDACTED]. Andre ledd i bestemmelsen regulerer bortvisning for resten av året. Det kan bare skje i videregående skoler. Skolen selv kan ikke treffe slikt vedtak, det må i Oslo treffes av øverste leder av Utdanningsetaten. Enhver bortvisning forutsetter at mindre inngripende tiltak først er vurdert, jf. tredje ledd.

Hvor mye som skal til for å utvise en elev for resten av skoleåret, vil bero på en skjønnsmessig vurdering der ulike hensyn må veies mot hverandre. Vitnet Ragnhild Holm, juridisk rådgiver i Utdanningsetaten, forklarte i retten at terskelen for å treffe vedtak om bortvisning for resten av året er høy. Det begrunnes blant annet i at elever har rett til å få videregående opplæring. Fra 2013 har antallet bortvisninger for resten av året ligget mellom ett og fire tilfeller per år, typisk ved gjentatte voldshandlinger, oppbevaring av narkotika eller oppbevaring av kniv.

Etter hendelsen med Saers anmodet rektor i brev 16. mai 2014 til Utdanningsetaten om at gjerningsmannen skulle bortvises for resten av året. Han begrunnet det slik:

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

Etter å ha innhentet uttalelse fra gjerningsmannen, hans foresatte og vitner, mente Utdanningsetaten at det var uklart hva som egentlig hadde skjedd. Det var heller ikke på det tidspunktet dokumentert at Saers var blitt skadet. Utdanningsetaten tok derfor ikke anmodningen til følge. [REDACTED]

[REDACTED]

Lagmannsretten kan ikke se at det klart forelå grunnlag for bortvisning av gjerningsmannen for resten av året før hendelsen med Saers, og finner ikke grunnlag for å kritisere rektor for at han ikke tidligere grep til dette ultimate virkemiddelet. Saers har pekt på at gjerningsmannen [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] Rektor Lien forklarte at selv om [REDACTED], så består skolens plikt til og ansvar for å tilby eleven undervisning, noe som har både et læringsmessig og et sosialt aspekt. Disse hensynene har særlig vekt for elever som varig bortvisning kan være aktuelt for, fordi de normalt fra før vil være belastet med betydelige sosiale problemer og lærevansker, og det derfor vil kunne ha betydning for dem også å få fullført enkeltfag. Når det gjelder rektors konkrete vurdering i forhold til gjerningsmannen, [REDACTED]

Lagmannsretten har etter bevisføringen heller ikke grunnlag for å slå fast at Utdanningsetatens praksis når det gjelder varig bortvisning er for streng, slik at den i urimelig eller utilbørlig grad går på bekostning av læreres og elevers helse, miljø og sikkerhet.

Lagmannsretten går nå over til å vurdere om skoleledelsens og/eller Utdanningsetaten ut fra en totalvurdering må anses å ha utvist grov uaktsomhet i sin håndtering av gjerningsmannen som en sikkerhetsrisiko ved OHG, som et grunnvilkår for å tilkjenne oppreisningserstatning etter skadeserstatningsloven § 3-5.

Som nevnt har lagmannsretten ikke funnet grunnlag for å kritisere verken skoleledelsen eller Utdanningsetaten for svikt i HMS-arbeidet generelt. Lagmannsretten har heller ikke funnet grunnlag for å kritisere ledelsen ved OHG for mangelfulle risikovurderinger eller oppfølging av risikoelevne generelt i det aktuelle skoleåret, der skolen i tillegg hadde forsterkede ressurser i sitt ressursteam. Endelig har lagmannsretten ikke funnet grunnlag for å karakterisere det som uaktsomt at ledelsen ved OHG ikke i april/mai 2014 engasjerte vakter til å holde oppsyn med gjerningsmannen på skolen, eller at man ikke på et tidligere tidspunkt forsøkte å få ham bortvist for resten av skoleåret.

Det tilføyes at lagmannsrettens ikke har funnet holdepunkter for at økonomiske hensyn eller omdømmebetraktninger har spilt noen rolle for skolens vurderinger av risiko og mulige tiltak.

Lagmannsretten har funnet det kritikkverdige at rektor ikke informerte alle skolens lærere senest i mars/april 2014 om det farepotensialet gjerningsmannen utgjorde. Det er ikke nødvendig for lagmannsretten å ta stilling til om denne unnlattelsen var så alvorlig at den må

karakteriseres som uforsvarlig og derved uaktsom, idet lagmannsretten finner det klart at det under ingen omstendighet var tale om grov uaktsomhet.

Etter lagmannsrettens vurdering fremsto det ikke som entydig hvor stort farepotensial gjerningsmannen hadde. [REDACTED]

[REDACTED]

Lagmannsretten bemerker videre at ressursteamet ikke på noe tidspunkt før hendelsen ga uttrykk for at rektor burde informere alle lærerne om at gjerningsmannen utgjorde en sikkerhetsrisiko. Videre har lagmannsretten forståelse for at slik informasjon har en side mot taushetsplikten som krever vanskelig avveininger.

Lagmannsretten mener at spørsmålet om grov uaktsomhet må vurderes ut fra det gjerningsmannens problematferd slik den er beskrevet gjennom den samlede bevisføringen, og ikke alene ut fra hvordan denne atferden er omtalt av skolen i enkelte ulike sammenhenger. [REDACTED]

[REDACTED]

Lagmannsretten er kommet til at det ikke er utvist grov uaktsomhet verken av rektor eller OHGs øvrige ledelse eller i Utdanningsetaten. Det innebærer at lagmannsretten – på samme måte som tingretten – er kommet til at det ikke foreligger ansvarsgrunnlag, og Saers anke skal forkastes.

Det er etter dette ikke nødvendig for lagmannsretten å ta stilling til om Utdanningsetaten, rektor og/eller resten av ledelsen ved OHG omfattes at kommunens organansvar. Lagmannsretten vil likevel bemerke at man vanskelig kan se at det foreligger rettslig grunnlag for å trekke Oslo kommunes organansvar så langt ned som til rektor ved den enkelte skole.

I Rt-1995-209 kom Høyesteretts flertall til at kommunens organansvar omfattet sosialsjefens og klientutvalgets hastevedtak i medhold av barnevernloven. Det ble lagt avgjørende vekt på at disse utøvde den øverste myndighet innen kommunen på sitt felt.

Skulle Saers syn vinne frem her, ville organansvaret – som i motsetning til arbeidsgiveransvaret er et direkte ansvar og ikke et ansvar for andres handlinger – trekkes ned gjennom den aktuelle byråden, her byråden for oppvekst og kunnskap, ned gjennom en av flere etater som er underlagt denne byrådsavdelingen, nemlig utdanningsetaten, og videre gjennom øverste etatsledelse og ned til rektor på hver enkelt av skolene i Oslo. Tilsvarende vil da måtte gjelde i alle syv byrådsavdelinger i Oslo kommune. Det vil innebære at organansvaret vil omfatte svært mange personer og – slik lagmannsretten ser det – gå klart lenger enn både det lovgiver synes å ha ment og det Høyesteretts flertall i 1995-dommen mente måtte være det avgjørende kriteriet. Lagmannsretten kan ikke se at det etter 1995-avgjørelsen er kommet dommer fra Høyesterett som gir ytterligere avklaring av rekkevidden av det kommunale organansvaret.

Det er heller ikke nødvendig for lagmannsretten å ta stilling til spørsmålet om årsakssammenheng, eller om Saers har rett til oppreisningserstatning også fra kommunen når han allerede har fått det fra gjerningsmannen for samme skade. Det er heller ikke aktuelt å vurdere størrelsesordenen på det erstatningsbeløpet som eventuelt skulle tilkjennes.

Anken forkastes. Ankemotparten har vunnet saken og har etter hovedregelen i tvisteloven § 20-2 første ledd krav på erstatning for sine sakskostnader. Lagmannsretten mener at det ikke foreligger tungtveiende grunner som gjør det rimelig å fritta Saers for omkostningsansvaret for lagmannsretten, jf. § 20-2 tredje ledd. Tvisteloven § 20-3 er ikke aktuell, da Saers ikke har fått medhold av betydning for lagmannsretten.

Lagmannsretten kan også overprøve tingrettens sakskostnadsavgjørelse, jf. tvisteloven § 20-9 første ledd. Tingretten kom til at Saers skulle fritas for å erstatte kommunens sakskostnader etter § 20-2 tredje ledd, fordi han hadde god grunn til å få saken prøvd. Lagmannsretten har ikke innvendinger mot dette, og mener det var rimelig at Saers fikk prøvd denne saken for domstolene i én instans.

Oslo kommune har fremlagt omkostningsoppgave på 193 675 kroner, som i sin helhet er salær. Kravet er rimelig og nødvendig og tilkjennes, jf. tvisteloven § 20-5.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. Anken forkastes.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Clemens Saers til Oslo kommune 193 675 – etthundreognittitretusensekshundreogsyttifem – kroner innen to uker fra forkynnelse av dommen.

Fanny Platou Amble

Petter Ringnes

Bjørn E. Engstrøm

Dokument i samsvar med undertegnet original:
Cathrine Eide (Signert elektronisk)